

Ettöres Johannes

Ur boken Kvinnor Präster Torpare Bönder
Utgiven 1962 av Sven Rydstrand

Johannes hörde till de många landsvägluffare, som så gott som i en ständig ström vandrade omkring i mellersta Bohuslän i början av 1900-talet. Ofta kunde man träffa honom i Stångenäs och Sotenäs härad, men han utsträckte inte sällan sina turer till att omfatta även Tunge och Kville. I dessa trakter finns det ännu i dag många, som kan minnas denne egendomliga man och även berätta historier om honom. Sitt öknamn "**Ettöres-Johannes**" hade han fått därav att han vid besöken i stugorna bad om småslantar. Vanligen gav man honom då aldrig några pengar av högre valör än ettöringar och tvåöringar. Sådana slantar brukade därför Johannes ha rätt så gott om i sina fickor. Och så blev det "**Ettöres-Johannes**" eller "**Ettöringen**". Namnet skulle väl också syfta på, att dess bärare var klen å huvudets vägnar. Annars kallades han i dagligt tal ofta blott för Johannes. Det fanns ingen annan Johannes, som var så välkänd i bygderna.

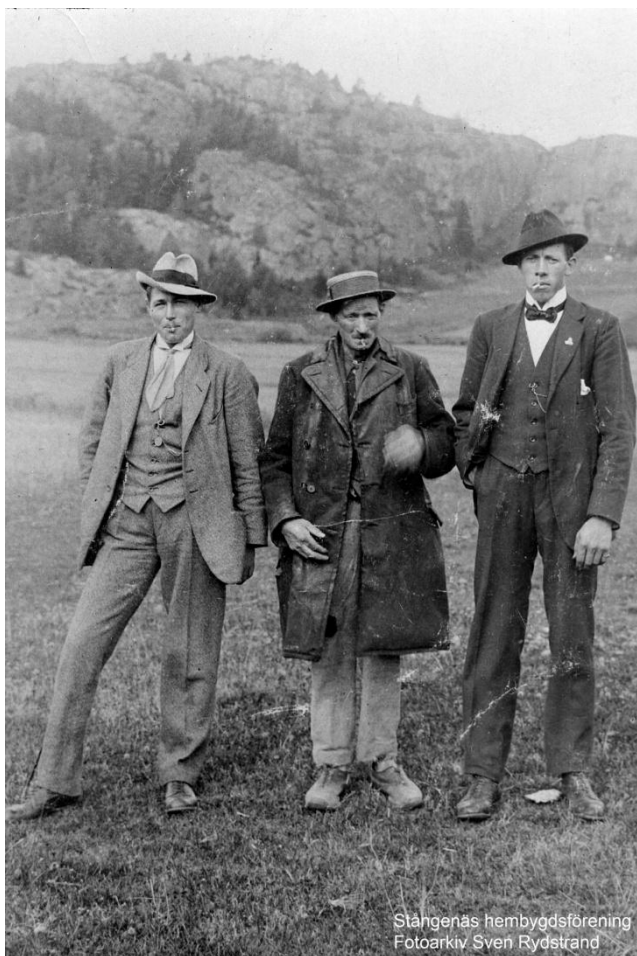
Johannes föddes i Sörbygdens härad någon gång i mitten av 1800-talet. Hans barndom förflöt säkerligen på livets skuggsida, ty liksom så många vandrare på den tiden var han av s.k. "oäkta" börd. Föräldrarna lär ha varit hemmahörande i Hede socken, och där fick även Johannes tillbringa sina uppväxtår såsom "höling" hos bönderna, en uppgift, som inte stod så vidare högt i kurs ens på den tiden. Han fick aldrig gå i någon skola, kanske främst av den anledningen, att han visade sig vara fullkomligt oemottaglig för all slags kunskap. Sålunda kunde han som vuxen varken läsa eller skriva. Han tycktes emellertid vid mognare ålder ha tillägnat sig ett visst mått av hyfsning och sedlig bildning. Ty han var egentligen i många avseenden en fin man och långtifrån lik de många råa busar, som i hans sällskap ofta vandrade fram på vägarna i en gången tid. Johannes var sålunda enligt många vittnesbörd alltid absolut ärlig, pålitlig och sanningskär. Dessutom var han en mycket snäll person, som aldrig ville ofreda någon.

Som vuxen försökte Johannes ibland att vara dräng hos bönderna, men det visade sig snart att han inte passade för ordnat arbete. Det blev väl kanske också för tungt för honom. Efter blott några dagars tjänst eller kanske högst en månad rymde han från tjänsten och tog landsvägen fatt. Och här blev han inte ensam, ty det fanns många tiggare och andra avsigkomna stackare, som på den tiden vandrade från gård till gård och tiggde. "**Käppen och säcken ger föda på fläcken**", var ett ordspråk, som uppmuntrade dem. Arbetet hos bönderna var ju ofta ett slaveri

i den gamla "goda" tiden, och även om landsvägsriddaren stundom for ganska illa, ansåg han dock att den gyllene friheten på landsvägen uppvägde allt.

Men Johannes ledsnade snart på att traska utmed de dammiga landsvägarna, och då tog han plats på någon bondgård för någon tid. Särskilt ofta höll han till på Skådene gästgivaregård i Bro socken, dit han lockades bl.a. av gästgivarens goda mat. Så blev han kanske även bjuden på en eller annan sup där ibland. Men han stannade likväl inte under den tid på året, då det var brådskande arbete med skörden. Då passade Johannes på att sticka i väg. Så levde han sitt torftiga liv. Och då han till slut på grund av svaghet inte längre förmådde att vandra omkring som vanligt, blev han intagen för vård på Hede ålderdomshem, och där dog han någon gång på 1930-talet.

Ja, Johannes var ett original, men hans sinne var fritt från bekymmer och omsorger kring denna världens goda. Han var glad, bara dagen gick och han fick tak över huvudet, "*mens de va som mörkast på hemmel*", som han ofta uttryckte sig. Mången tyckte kanske att en sådan människa inte hade någon uppgift att fylla i livet. Han var ju så olika alla andra arbetande och strävsamma människor. Men nog tror jag att han hade en uppgift med sin tillvaro i alla fall.

Vi barn tyckte alltid att det låg liksom ett skimmer från sagans tid över Johannes, då han kom vandrande i sin långa svarta överrock och med en liten säck på ryggen. Men vi förstod inte den bittra verkligheten. Oftast kom han en yrvädersdag, då stormen ven och frosten bet hårt i knutarna. En sådan dag ville man inte ens släppa ut en hund. Men när Johannes väl kommit in i stugan och tinat upp, kunde han berätta historier och roa som ingen annan. Barnen tyckte därför alltid bra om honom och samlade sig

gärna omkring honom när han kom. Men de äldre skakade ofta betänkligt på huvudet, när Johannes var inom synhåll, ty han brukade sällan vara fri från ohyra.

I sin säck hade Johannes vanligen skorpor, som han köpt någonstans eller kanske fått till skänks av någon snäll handelsman. Dessa delade han ut, så långt de räckte åt stora och små. Fick han sedan kaffe att värma sig vid i stugorna, blev han överlycklig. Men han ville inte sitta länge, han tycktes inte ha någon ro. Snart vandrade han vidare i yrvädet med sin trasiga överrock och sin svarta hatt, den senare vackert patinerad i grönt av de många åren.

Ofta såg man Johannes komma gråtande sådana dagar då det var dåligt väder eller han hade blivit ovänligt bemött på något ställe. Han hade det nog inte så roligt alltid. Men var det vackert väder, sjöng han inte sällan någon gammal visa. Utantill kunde han t.ex. den s.k. "Näsvisan" som började så här:

*De va en gång på Näset,
de skulle bli kalas.
De skulle bli trolovning,
de skulle bli sa rart...*

*Å kättel sto å koga,
å klarskinn va de på,
men lågget de va borte
å tuden den va å.*

*E kanna brännvin hade de
å maden den tillredde de.
När aftonen va inne,
kom inget främmande.*

Johannes ville inte gärna ligga någon människa till last, och han tiggde därför sällan mat och logi i gårdarna. Helst ville han göra rätt för sig genom ärligt arbete om han kunde, vanligen ville han "hogge ve, hogge ve". Han upprepade alltid sina uttryck minst två gånger. Till vedhuggning var han inte så dålig, men när han ledsnade på stället eller tyckte att veden var för dålig, gick han som vanligt ifrån alltsammans. På äldre dagar fick han det inte så lätt med sin tillvaro. Då var det ingen som ville ha honom i sin tjänst, och för lagens väktare fick han inte heller lov att vandra omkring som förr. Man såg honom ofta smyga omkring i berg och backar, och nog kan man förstå att han var orolig för att bli upptäckt.

Som nämnts hade Johannes, så luffare han var, tillägnat sig ett icke oväsentligt mått av hyfsning och sedlig bildning. Detta yttrade sig bl.a. däri att han så vitt känt är alltid var fullkomligt ärlig. Åtskilliga historier skulle kunna berättas till bevis för den saken, men en må här vara nog. Det var vid ett tillfälle en person som föreslog att Johannes skulle hjälpa till att göra inbrott i en källare och där tillgripa matvaror av allehanda slag. Men trots att Johannes medgav, att han inte hade smakat mat på flera dagar, kunde han inte förmås till att medverka vid inbrottet. Hungrig som en varg begav han sig då springande ifrån platsen, under det han mumlade: "*En fårnte lov ... en fårnte lov!*"

Sällan, om ens någonsin, hörde man Johannes tala illa om de människor, som han kom i beröring med, fast han många gånger inte behandlades alltför älskvärt i de gårdar, som han besökte, eller där han tjänade. Det hände, att både hugg och slag vankades, och vid bordet fick han just inte de bästa bitarna alltid. Men när det blev så dåligt att "inte huve kunde stå", som Johannes uttryckte sig, då tog han bara sitt knyte på ryggen någon natt och stack i väg till något annat ställe. Då var det besvärliga glömt.

Johannes hörde förvisso till dem, som i denna världen fått blott ett enda pund att förvalta, ja, kanske inte ens så mycket. Men det skall inte kunna sägas annat, än att han fyllde sin livsuppgift i alla fall, ja, kanhända bättre än mången annan.